

**Stanowisko Fundacji Panoptykon¹
w sprawie projektu ustawy o Systemie Informacji Finansowej²**

Fundacja Panoptykon jest organizacją pozarządową, której celem jest ochrona praw człowieka, w szczególności prawa do prywatności. W naszej działalności zajmujemy się m.in. kwestią uprawnień policji i służb specjalnych, a także innymi formami nadzoru, jakie państwo sprawuje nad obywatelami.

Ogólne założeniu projektodawców (a wcześniej – prawodawcy unijnego), czyli usprawnienie i uproszczenie zasad dostępu do informacji na temat miejsc, w których konkretne osoby przechowują swoje środki finansowe, nie budzi naszych wątpliwości.

Jednocześnie jesteśmy jednak przekonani o konieczności głębokiego przebudowania zasad, na jakich policja i służby specjalne uzyskują dostęp do danych osobowych Polek i Polaków. Szerzej postulaty te opisane są w raporcie „Osiodłać Pegaza. Przestrzeganie praw obywatelskich w działalności służb specjalnych – założenia reformy”³.

Zdajemy sobie jednak sprawę z ograniczonej w tej sytuacji elastyczności polskiego ustawodawcy, którego zadanie w tym projekcie w dużym stopniu polega na implementacji do polskiego porządku prawnego rozwiązań unijnych.

W związku z tym w naszym stanowisku przedstawiamy wyłącznie uwagi o charakterze punktowym, których wprowadzenie zwiększy naszym zdaniem akceptację społeczną dla rozwiązań zaproponowanych w projekcie i jednocześnie zmniejszy ryzyko ich wykorzystania do celów niezgodnych z projektem.

1. Uwagi szczegółowe

a. Sprawozdanie roczne (art. 8 projektu)

Zgodnie z art. 8 projektu organ właściwy składa Prezesowi Rady Ministrów roczne sprawozdanie ze swojej działalności, sprawozdanie to jest następnie przekazywane także do Komisji Europejskiej. Jak wskazali w uzasadnieniu autorzy projektu:

„Sprawozdanie po jego przekazaniu do Prezesa Rady Ministrów będzie publikowane na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw finansów publicznych”.

¹ Stanowisko przygotowane przez Wojciecha Klickiego

² Projekt z dnia 27 listopada 2020 r.

³ Raport dostępny pod adresem: https://panoptykon.org/sites/default/files/osiodlac_pegaza_-_jak_powinien_wygladac_nadzor_nad_sluzbami._raport_ekspertow.pdf

W naszej działalności jako organizacji społecznej staramy się m.in. o zwiększenie transparentności działań organów administracji, także tych związanych z – szeroko rozumianym – obszarem przeciwdziałania przestępczości. Wieloletnie doświadczenia wskazują, że informacje statystyczne nie zawsze uznawane są przez organy administracji publicznej (w szczególności służby specjalne) za informacje publiczne podlegające udostępnieniu, czy to w Biuletynie Informacji Publicznej, czy na wniosek o udostępnienie informacji publicznej. Generuje to spory sądowe rozstrzygane przez sądy administracyjne.

W związku z tym apelujemy do autorów projektu i uzasadnienia o jednoznaczne rozstrzygnięcie **na poziomie ustawy**, że sprawozdanie jest informacją publiczną i po przekazaniu do Prezesa Rady Ministrów jest publikowane w BIP.

b. Retencja danych przetwarzanych w SInF (art. 16 projektu)

Zgodnie z projektem generalną zasadą będzie przetwarzanie informacji o rachunku przez okres 5 lat od zamknięcia rachunku lub wygaśnięcia umowy. Jednocześnie w art. 16 ust. 2 projektodawca przewidział możliwość przedłużenia tego okresu o kolejne 5 lat.

Rozumiemy, że w wyjątkowych sytuacjach konieczne i proporcjonalne będzie dalsze przetwarzanie danych w SInF. Jednak naszym zdaniem niezbędne jest wprowadzenie dodatkowych **gwarancji, by to, co projektodawcy przewidzieli jako wyjątek, w późniejszej praktyce nie stało się regułą**.

W związku z tym postulujemy:

- wprowadzenie ograniczenia, że przedłużenie okresu przetwarzania danych, o którym mowa w art. 16 ust. 2 możliwe jest tylko jednokrotnie;
- rozszerzenie zakresu informacji ujętych w sprawozdaniu, o którym mowa w art. 8 projektu o informacje na temat praktyki usuwania danych przetwarzanych w SInF: nałożenie na organ właściwy obowiązku składania Prezesowi Rady Ministrów informacji także na temat liczby sytuacji, w których zdecydowano o przedłużeniu okresu retencji danych przetwarzanych w SInF (art. 16 ust. 2). Pozwoli to na publiczną kontrolę nad tym procesem.

Jak wskazywaliśmy na wstępie, w naszej ocenie zasady wykorzystywania przez służby policyjne i (w szczególności) służby specjalne danych osobowych wymagają głębokiej reformy. Ustawa z 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości nie gwarantuje wystarczającego poziomu ochrony danych osobowych w tych instytucjach. Przyczyną są m.in. liczne ograniczenia stosowania tych przepisów przewidziane m.in. w art. 3 i art. 26 wspomnianej ustawy. Z tej perspektywy każde usprawienie dostępu do danych osobowych obywateli generuje dodatkowe ryzyko nieuzasadnionej i nadmiernej ingerencji w prawa i wolności jednostki.